

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії і екології
Кафедра соціально-економічної географії**

Херсонський відділ українського географічного товариства

**Інститут географії Національної академії наук України
Українське географічне товариство
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Щецинський університет (Польща)**

**МАТЕРІАЛИ
VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)**

**«РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ:
ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ
ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ВИРІШЕННЯ»**

3-4 жовтня 2019 р.

**Херсон
Видавничий дім «Гельветика»
2019**

Затверджено відповідно до рішення
вченої ради Херсонського державного університету.
Протокол № 3 від 30.09.2019 р.

Редакційна колегія:

Барановський М. – доктор географічних наук, професор
Гукалова І. – доктор географічних наук, старший науковий співробітник;
Мальчикова Д. – доктор географічних наук, доцент;
Маруниак Є. – доктор географічних наук, старший науковий співробітник;
Пилипенко І. – доктор географічних наук, доцент (голова редакційної колегії);
Руденко Л. – доктор географічних наук, професор, академік НАН України;
Топчієв О. – доктор географічних наук, професор;
Чаплінський П. – доктор географічних наук, професор;
Нападовська Г. – відповідальний секретар.

Рецензенти:

З.В. Філончук – кандидат педагогічних наук, завідувач навчально-методичної лабораторії географії та економіки КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»;
С.Г. Кіріяк – кандидат географічних наук, директор Херсонського гідрометеорологічного технікуму.

Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), м. Херсон, 3-4 жовтня 2019 р. / За заг. ред. І. Пилипенка, Д. Мальчикової. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 276 с.

ISBN 978-966-916-913-6

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на VIII Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення» (з міжнародною участю), яка відбулась у Херсонському державному університеті 3-4 жовтня 2019 р.

Опубліковані результати суспільно-географічних, природничих, геоекологічних досліджень, які висвітлюють різноманіття України в контексті постановки проблем регіонального розвитку та пошуку шляхів їх вирішення. Викладені досліджені в галузі методики викладання природничих і географічних дисциплін. Для науковців, аспірантів, студентів, вчителів та всіх, хто цікавиться проблемами регіонального розвитку.

УДК 913(477)(063)

ЗМІСТ

В. Osóch, O. Czapska The western pomerania concept of traditional product routes.....	10
І.А. Арсененко, І.А. Донець, О.З. Байтеряков, А.О. Курдельчук Проблеми та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні	13
І.А. Арсененко, Л.М. Донченко, Г.О. Тарасова, В.О. Боровик Функціональні аспекти розвитку курорту «Бердянськ»	15
І.А. Арсененко, О.М. Левада, Ц.В. Кирієнко, В.М. Іванова Проблеми та перспективи розвитку етнографічного туризму в Запорізькому Приазов'ї	18
О.О. Афоніна Вплив процесів заміщення на трудові ресурси Чернігівської області	20
О.Б. Багмет Оцінювання антропогенної трансформації рельєфу	23
М.О. Барановський Трансформація ринку праці старопромислових регіонів (на прикладі Донецької області).....	26
О.А. Бездухов Застосування кластерного підходу до дослідження розподілення твердих побутових відходів (на прикладі Чернігівської області)	28
В.В. Безуглий, З.В. Бойко Сучасні демографічні трансформації в агломераціях Дніпропетровщини... ..	31
Н.В. Бєлоусова, М.П. Стецюк, Т.А. Левковська, А.С. Лугова Проблеми незаконної забудови міст України на прикладі міста Києва та шляхи їх вирішення	34
М.Д. Бикова, В.Г. Щабельська Виробничі території Києва: напрями і проблеми розвитку в трансформаційний період	36
Л.М. Богасьорова Вплив трансформаційних процесів сільськогосподарського виробництва на розвиток ОГН	39
В.С. Богасьорова Суспільно-географічний аналіз виробництва сільськогосподарської продукції різними формами господарювання	41
Ю.В. Бондар Гирлова область Дніпра в умовах антропогенної трансформації	43
С.Д. Бранн, О.Л. Дронова, Л.Г. Руденко Зміни життя і діяльності української географічної спільноти в результаті вторгнення військових формувань Росії в Україну.....	46

екологічні заходи спрямовані на збереження та відновлення природного середовища.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р. № 1092 «Режим округу і зон санітарної охорони курорту «Бердянськ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2010-n>

І.А. Арсененко, О.М. Левада, Ц.В. Кириєнко, В.М. Іванова
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
irina_arsenenro@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНОГРАФІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ПРИАЗОВ'І

Розвиток туризму в Україні, є одним з перспективних напрямів економіки та культури. Серед одних з провідних видів визнано етнографічний туризм – специфічний вид туристичної діяльності, що вимагає делікатного підходу, оскільки зачіпає міжетнічні відносини, культуру народів, залучення культурно-історичних та природних пам'яток. Етнографічний туризм спрямований на ознайомлення з етнографічними особливостями, пізнання і вивчення культури, архітектури, побуту, кустарних промислів, народних звичаїв того чи іншого народу (етносу), який проживає або проживав на певній території країни в гармонії з навколишнім природним середовищем [4].

Підґрунтям для розвитку етнографічного туризму є туристичний потенціал, складовими якого є туристичні етнографічні об'єкти (культурно-історичні об'єкти які містять інформацію про етнічні прояви, традиції, культуру тощо).

До туристичних етнографічних об'єктів відносяться пам'ятки архітектури, культові споруди, традиційні поселення, кладовища, побутові об'єкти, етнографічні музеї, а також природно-географічні об'єкти і явища, в т.ч. території та об'єкти природно-заповідного фонду. На основі залучення даних об'єктів здійснюється організація етнографічних туристичних маршрутів.

Провідні позиції щодо розвитку етнографічного туризму в Україні займають Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька, Полтавська, Рівненська області, а також коліска Запорізького козацтва – Запорізька область. В межах Запорізької області значний туристичний потенціал для організації етнографічних турів належить Запорізькому Приазов'ю, яке знаходиться на півдні області, омивається Азовським морем. Охоплює територію Бердянського, Мелітопольського, Приазовського, Приморського та Якимівського адміністративних районів, займає площу 8,9 тис. км². Чисельність населення складає 454,9 тис. осіб [3].

На території Запорізького Приазов'я представлено різноманітний національний склад населення. Особливістю регіону є, крім трьох основних груп (українці, росіяни і болгари), проживання великої кількості малих етнічних груп таких як німці, меноніти, молокани, албанці, чехи, вірмени, азербайджанці, корейці, чуваші, удмурти, адигейці і багато інших. Тільки в м. Мелітополі проживає понад 93 національностей, де функціонують національні спільноти.

Структура туристичного господарства Запорізького Приазов'я нараховує майже 400 пізнавально-туристичних закладів.

Серед пізнавально-туристичних закладів особливе значення для розвитку етнографічного туризму, організації етнографічних турів і проведення тематичних етнографічних екскурсійних програм мають 37 туристичних підприємств (туроператорів та турагентів).

Функціональна діяльність 360 закладів культури та мистецтва, спрямована на розвиток культури всіх національних спільнот, що проживають на території регіону, пізнавальну діяльність туристів і екскурсантів [2].

Генеруючою складовою організації етнографічного туризму в межах Запорізького Приазов'я є культурно-історичний потенціал, який охоплює культурно-історичні ресурси і все соціокультурне середовище з традиціями і звичаями, особливостями побутової та господарської діяльності.

У Запорізькому Приазов'ї, на державному обліку налічується понад 2000 одиниць культурно-історичних ресурсів, до яких відносяться пам'ятки археології, історії, монументального мистецтва, науки і техніки. Крім цього, два населених пункти Запорізького Приазов'я – м. Бердянськ та м. Мелітополь занесені до списку історичних населених пунктів України [1].

Значний інтерес у туристів і екскурсантів при здійсненні етнографічної туристичної діяльності в Запорізькому Приазов'ї викликає відвідування природно-культурних ансамблів, які знайомлять з конкретними етносами, особливостями природокористування та взаємодії з навколишнім середовищем, і перш за все з територіями і об'єктами ПЗФ. Загальна їх кількість у регіоні дослідження, становить 108 одиниць, серед яких 13 мають статус державного значення і 95 місцевого значення [1].

Все вище наведене становить значний інтерес для розвитку етнографічного туризму в містах та селах Запорізького Приазов'я, планування етнографічних туристичних маршрутів, проведенням оглядових і тематичних екскурсій, а тим самим привабленням туристів та екскурсантів.

Основними проблемами розвитку етнографічного туризму в Запорізькому Приазов'ї є: недостатній рівень розвитку інфраструктури і насамперед транспортної; недоступність через кризовий стан певних об'єктів показу етнографічного туризму, необхідність здійснення їх реконструкції; демографічна ситуація в регіоні (вимирання етнічних груп, вимирання сіл); недосконалість державного регулювання туристичного бізнесу і туристичних потоків, за участю різних категорій відвідувачів, їх вікових особливостей і освіти; професійна підготовка кадрів туристичного супроводу та сучасна система організації етнографічних турів.

Для забезпечення економічно стабільного функціонування туристичного господарства Запорізького Приазов'я необхідним є визначення перспективних ареалів і об'єктів показу етнографічного туризму, які створять умови для цілорічного обслуговування туристів і екскурсантів.

Серед основних напрямків розвитку етнографічного туризму в Запорізькому Приазов'ї слід виділити: унікальність його культурного розмаїття і відродження культури, традицій, національних кухонь; організація та проведення фестивалів національних спільнот; уникнення ізоляції певних культур (циганської – Мелітопольський район, чеченської і албанської – Приазовський район, молдавської – Бердянський район, азербайджанської – Якимівський район); необхідність створення в регіоні координаційного центру щодо розвитку етнографічного туризму; вивчення передового досвіду інших провідних туристичних регіонів України із застосуванням нових технологій світового туризму для організації етнографічних турів і тематичних етнографічних екскурсій.

Література:

1. Запорізький обласний туристично-інформаційний центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zotic.zp.ua>
2. Заклади культури, фізичної культури і спорту в області : стат. зб. – Запоріжжя, 2019. – 59 с.
3. Короткий статистичний щорічник „Запорізька область у цифрах за 2018 рік” Головне управління статистики у Запорізькій області : стат. щорічник. – Запоріжжя, 2019. – 189 с.
4. Сажнева Н.М. Організація та розвиток етнографічної туристсько-екскурсійної діяльності в Запорізькому регіоні / Н.М. Сажнева, І.А. Арсененко / Розвиток етнотуризму : проблеми та перспективи : [Текст] : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Молодих вчених (Львів, 2-3 березня 2011р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. – Львів : ЛІЕТ, 2011. – С. 148-153.

О.О. Афоніна

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
e-mail: afoninaolenan@gmail.com*

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЗАМІЩЕННЯ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Негативні демографічні тенденції, що мали місце в Україні в останні десятиліття, призвели до фундаментальних змін в демографічній динаміці, які істотно вплинули на відтворювальні процеси робочої сили. На даний час у багатьох регіонах країни спостерігається зниження чисельності населення працездатного віку. Ці зміни зумовлені як зниженням рівня народжуваності, так і зростанням тривалості життя. Демографічні зміни вплинули і на вікову структуру населення. Останнім часом співвідношення між різними віковими

групами змінювалося неодноразово. Сьогодні старші покоління, які завершують трудову діяльність, кількісно перевершують нечисленну молодь. Таким чином, динаміка чисельності населення і його окремих вікових груп задають несприятливий вектор змін пропозиції на регіональних ринках праці. Такі тенденції викликають розвиток «процесів заміщення» на цих ринках.

З одного боку, подібного типу процеси забезпечують збалансованість ринку праці. З іншого боку, викликають зниження якості трудових ресурсів, що уповільнює темпи економічного зростання, ускладнює перехід економіки до інтенсивних форм розвитку, а використання більш «дешевої» робочої сили обмежує можливості зростання заробітної плати, що заважає підвищенню рівня доходів працюючого населення регіону.

Сучасна демографічна ситуація в Чернігівській області відображає загальноукраїнські тенденції: зниження чисельності населення, низька народжуваність і висока смертність, старіння і міграційне скорочення населення. Протягом останніх років подібного типу тенденції сприяють зниженню питомої ваги населення працездатного віку (рис. 1).

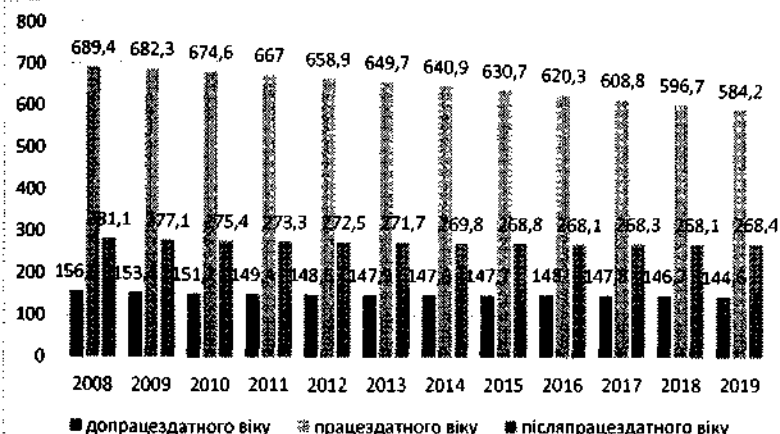

Рис. 1. Динаміка чисельності населення Чернігівської області за віковими групами на початок року, тис осіб

Джерело: складено за даними [1]

Іншою негативною тенденцією є те, що чисельність населення післяпрацездатного віку перевищує чисельність населення допрацездатного віку. Це свідчить про те, що найближчим часом неможливе природне відтворення трудового потенціалу.

За досліджуваний період коефіцієнт загального навантаження на працездатне населення в Чернігівській області збільшився на 11%. На початок 2019 року на кожні 100 осіб працездатного населення припадає 71 особа непрацездатного віку. У той же час коефіцієнт трудового заміщення